

Mějme odvahu

(aneb o zahradně architektonické tvorbě budoucnosti)

Prof.Ing. Ivar Otruba, CSc.

Zahrady a parky patří bezesporu k nejvýznamnějším uměleckým dílům lidstva. Dílům, kde se navzájem kloubí a podporují nejrůznější výtvarné činnosti s cílem vytvořit jednotné dílo oslovující svou existencí vnímavého vnímatele; a toho málo vnímavého alespoň upozorňují. V jejich vnitřní skladbě a vnějším sdělení můžeme vystopovat dvě roviny, jakési matrice, které se více méně přibližují nebo vzdalují, někdy splývají. Jednu z nich můžeme označit jako přírodní (konkrétní, známou, ověřenou), druhou pak abstraktní (neznámou, experimentální). Mezi nimi dochází k napětí, kontrastu, jiskření, provokaci, což vtrskává do podstaty kreativity celku. Zjednodušeně řečeno: jde o vztah mezi přírodním a umělým. Vztah takový, jaký vlastně již po miliony let vytváří pavouk (architekt) svým architektonickým dílem, pavučinou, jenž je plně funkční v souznění se jsoucím prostředím, přírody.

Jsou to dvě vrstvy, konkrétní a abstraktní, s nimiž bychom měli pracovat i my. Je to současná i budoucí cesta. Cesta ke zpřístupnění s poznáním, pokorou a citem. Jasná formulace celku nedevastující hodnoty. Míru vzájemných vztahů těchto prvků, které je podstatou, ovšem nelze předepsat. Ta je závislá na schopnosti myslitele, tvůrce, uchopit potencialitu. Ostatně jako u všech uměleckých činností. Proto se směřování odvíjí od směrnic (autorů) již od pradávna. Od těchto dob, kdy „lepší“ člověk udělal lepší pěšinu, našel a opatřil lepší jeskyni, vytvořil lepší oštep.

Do tohoto konání vstupuje tedy vzájemně tvůrčí oplodňování, inspirování se dobami předešlými. Od antického labyrintu po avantgardní instalace, od Hadriánovy vily kde bylo vše, co chceme mít v dnešní zahradě a parku, přes Itálii šestnáctého, Francii sedmnáctého a Anglii osmnáctého století.

Mějme odvahu

si ale přiznat, že právě některá dnešní naše díla zaměňují modernost s módností, novátorství s líbivostí a neopovrhují plagiátorstvím. Často

je zřejmé tápání mezi maximalizmem a minimalizmem – který se stále více prosazuje jako módní trend. Zjednodušení až k sebezničení, k programově studené prázdnotě. Popření funkce, často pod praporem „neofunkcionalizmu“ či jiných - izmů zejména tam, kde dominuje konstrukce aniž by byl celek ve své jednoduchosti komponován třeba na principu tradiční lidské spirituality meditativního charakteru (řádových klášterních celků či zenbuddhizmu), což by bylo inspirativní; za předpokladu dokonale zpracovaných materiálů a detailů.

Mějme proto odvahu

Konstatovat, že modernost v naší práci je nutno spatřovat ve způsobu ochrany života v daném prostředí a prostoru. Prostřednictvím prvků člověku geneticky, filozoficky a tektonicky nejbližšími, ve vazbě na historii a její vývoj. Snažme se aby forma nepřerostla obsah, aby se nerodila líbivost. Kýč.

Nezbývá mně než znovu připomenout:

- v zahradě má mít vše své správné místo
- má být dána volnost žití všemu živému
- v zahradě by se člověku neměl udávat směr, měl by být svobodný
- člověk má v zahradě přemýšlet a objevovat (příčemž termín „zahrada“ je myšlen jako nadřazený, neboť v ní se člověk formoval jako lidská bytost).

Mějme odvahu

a ptejme se především sami sebe, kde hledat inspiraci, jak tvorbu a dílo směřovat, aby přetrvalo věky a stálo za opečovávání našimi následníky. Obecně možno říct, že budoucnost v zahradně architektonické tvorbě není a nebude přímo otázkou stylu (designu tvarosloví), ale spíše koncepcí vztahů k člověku v daném celku. Ty vyústí ve funkčnost, pravdivost a svobodu poznání, pramenící z myšlenky – ideje jako základního hybatele a provokatéra. Modernost a soudobost nemusíme kupř. demonstrovat rovnými liniemi cest s alejemi a „ovocnými sady“ stromových sku-

pin či záhonů s obilím v parcích, ale tím jak chceme být prospěšní, pouční a též pokorní a shovívaví k tomu, s čímž a pro koho tvoříme ; a k tomu, co bylo před námi.

Mějme tedy odvahu

si přiznat, že tvůrci zahradních děl dřívějška je tvořili ze svého nejlepšího přesvědčení a ve své době. Byli zajisté též odvážní a tvořili pro budoucnost. Neopravujeme je proto dnes k „obrazu svému“, i když se nám jejich kreace třeba nelíbí. Ctíme je tak, jako chceme aby následovníci ctili nás. Zachovávejme v jejich dílech duši jejich doby, peť nostalgie, formu i obsah života pro nějž vznikla. Pro poučení a především porovnání s tím, co tvoříme my dnes. (A srovnání je pro nás často nelichotivé). Vyhýbejme se aroganci a povýšenecké nadřazenosti (pramenící mnohdy z přílišné odvahy) i klientské služebnosti.

Mějme odvahu

na závěr říci, že další vývoj tvorby zahrad a parků bude pokračovat v intencích zmíněných „dvou rovin“, ty se navzájem budou cítit, místy ovlivňovat, souznít a doplňovat. Výsledkem budou jasně formulované myšlenky, zpravidla ve výrazném tvarosloví, často v kontrastu, za přispění prvků až neučesané přírody, se záměrem vytvořit člověku prospěšné prostředí, kde se bude cítit svobodně, kde nalezne poučení a inspiraci. Složky k sobě však musí být přátelské a pokorné. A mohou být zdrojem veselí.

Možná, že se mýlím?!

Proto mějme především odvahu tvořit, tvořit díla dokonalá, „neplácát bábovičky z písku“. Tvořit pro budoucnost.

Abych podpořil tyto úvahy svými konkrétními skutky, předkládám svou kůži na trh prostřednictvím trojice příkladů:

Park pro jižní centrum města Brna Krajina slunce

je koncipován jako reprezentační zahradně architektonický útvar celoměstského významu, podpořený výtvarně ideovou náplní. Přestože návrh (studie) vznikl již v roce 1986 je podle mého názoru nadčasový, v té době vzbuzující odmítavá stanoviska i obdiv a nadšení.

Ideově je pojednán jako „krajina slunce“, kdy jsou v prostoru symbolizovány základní krajinné útvary Jižní Moravy: A-zahrada vysočiny, B-zahrada révy, C – růžová zahrada, D-rajská zahrada, E-zahrada volného času.

Toto odvážné řešení zůstalo pouze na papíře i když ve svém začlenění do souvislostí mělo předpoklady k úspěšnému životu. Dnes je zde veleautobazar. Taky odvaha!

Botanická zahrada ve Štramberku

vzniklá ze soukromé iniciativy za podpory města a MŽP ČR. Zaujímá asi 7 ha a její dominantní částí je expozice xerothermní flory v prostoru opuštěného vápencového lomu, který byl od 30. let min. stol. zavážen komunálním odpadem. Na urovnané ploše bylo vybudováno fotbalové hřiště; to bylo zrušeno, odpad (cca 45 000 m³) vyvezen a na vyčištěné ploše byla založena zmíněná expozice komponovaná jako Labyrinthos (na způsob labyrintu v Knósu včetně Ariadniny nitě pro zbloudilé). Celek byl osázen a oset suchomilnými rostlinami, upraveno i okolí, kde později vznikly na krasovém podkladu tůňky pro mokřadní floru. Spontánně byl pak celek oživen živočichy – především motýly a obojživelníky.

Tato výrazná prostorová skulptura je ojedinělým řešením a vyžadovala hodně odvahy pro realizaci v roce 1997.

Ideově řešení areálu lázně Luhačovice

je to práce nová z roku 2006, zaobírající se celkovým řešením venkovních prostorů lázní. Areál je rozčleněn do tří celků:

- Lázeňské centrum (A.) (Zahrada vlnění - energie) kde jsou koncepčně podporovány a zdůrazněny silokřivky pohybu údolnic s dominantní úlohou říčky Šťavice jako nositelce základní energie, kolem níž jsou soustředěny léčivé prameny doprovázené lázeňským životem. Výrazná architektura kolonády svým vypjatým obloukem pokračuje v návrhu odvážnou křivkou „sloupořadí“ pyramidálních stromů. Spolu s lázeňským náměstím pak v sobě uzavírají architektonický skvost – Jurkovičův dům – jako perlu na náhrdelníku.

- Lázeňský park (C.) (Zahrada slunce) Prostupuje okolní svahy se skupinami a solitery vysokých stromů a je protkán táhle vedenými cestami a pěšinami, podporujíc tak ono zmiňované vlnění. Pomístně jsou cesty doprovázeny segmenty alejí malokorunných bohatě kvetoucích stromů. Tato myšlenka je rozvedena do výrazné podoby velké aleje – „cesty života“ – jejíž součástí je 12 zastavení u zodiakálních znamení – od Kozoroha po Střelce - signovaných různými druhy stromů, sochařsky ztvárněnými odpočívadly s doprovodem stylových

květin. Alej širokým obloukem uzavírá lázeň-
ský areál a přechází do
-Lázeňského lesa (B.) (Zahrada měsíce) jemuž
dominují stinná zákoutí se studánkami oz-
vláštěnými verši „O vodě“ Jana Skácela..

Prof.Ing. Ivar Otruba, CSc.
Habrová 10
Brno, 644 00

kruh je uzavřen, celek je pevně a odvážně
uchopen. Bude třeba hodně odvahy k jeho
realizaci. Odvážnému však štěstí přeje.

(O příkladech 1 a 2 blíže v publikaci: „Za-
hradní architektura“ I.O., Brno 2002, str.
69,70,291,292,294,297)